

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Lukáše Vízka:

Život a dílo Josefa Úlehly

Předložená disertační práce Mgr. Lukáše Vízka je věnována životu a dílu Josefa Úlehly (1852–1933), významného českého a moravského pedagoga, autora mnoha knih, učebnic a překladů.

Kromě úvodu obsahuje práce sedm kapitol, závěrečné zamyšlení a dvě faktografické přílohy – seznam publikací a přehled pozůstalosti. První tři kapitoly mapují životní osudy, studium, učitelskou praxi, odborné i společenské aktivity Josefa Úlehly. Na základě studia archivních materiálů autor vypracoval stručný rodokmen, který též vyjádřil v podobě stromu. Škoda, že nepokračoval až do současnosti. Do druhé kapitoly připojil tabulku, v níž se snažil vystihnout podstatné okamžiky Úlehlova osobního života i pedagogické kariéry. Životopis doplňují fotografie rodiny i míst spjatých s Úlehlovým působením.

V kapitole nazvané *Početnice* je uveden stručný vývoj školství a výuky matematiky od reformy Marie Terezie až do 20. století. V historickém kontextu autor předložil soupis Úlehlových učebnic matematiky pro měšťanské školy a porovnal je s některými učebnicemi soudobých českých autorů (Franjo Močnik, František Kneidl a Michael Marhan, Mikuláš Benda, Josef Horčíčka a Jan Nešpor aj.). Autor provedl analýzu učebnic, srovnával obsah, počty stran věnovaných jednotlivým tématům, způsob výkladu, metodický přístup. Vše je doloženo citacemi vybraných příkladů a obrázky. Možná by stála za zmínku i souvislost s německy psanými početnicemi, ale tím by se rozsah disertační práce patrně neúnosně rozšířil.

Následující kapitola *Počet infinitesimální* se zabývá rozбором a hodnocením stejnojmenné Úlehlovy knihy. Podobným způsobem jako v předchozí kapitole autor k Úlehlovu textu připojil ukázky z knih dalších matematiků (Václav Šimerka, František Josef Studnička, Eduard Weyr aj.), které ale byly většinou psány jako vysokoškolské učebnice, zatímco Úlehlov text byl určen pro samouky. Podle autorova názoru byl Úlehlov přístup více intuitivní, pozitivně hodnotil výklad s důrazem na geometrickou interpretaci. Upozornil rovněž na negativa, například formulace tvrzení bez příslušných důkazů.

Cílem kapitoly *Dějiny matematiky* je uvést v dobových souvislostech posouzení Úlehlovy dvoudílné monografie *Dějiny matematiky*. Autor poukázal na Úlehlov zájem o historii matematiky a dějiny vůbec, ocenil obsah i čtivou formu. Neopomenul však zdůraznit, že kniha je kompilací sekundární literatury s nedostatečným odkazem na použité zdroje, kritice podrobil zejména Úlehlov subjektivní přístup k některým pasážím.

Kapitola *Ostatní práce* je zaměřena na další Úlehlovy publikace – učebnice přírodopisu, časopisecké články týkající se výchovy a vzdělávání, národnostních otázek a Úlehlovy překladatelské práce. Autor je setřídil, doplnil krátkými ukázkami a uvedl případné ohlasy. V *Závěrečném zamyšlení* autor zhodnotil celé Úlehlovo dílo, vyzdvihl jeho pedagogickou činnost, organizační schopnosti, zásluhy o popularizaci matematiky a přírodovědných oborů, zároveň však upozornil i na nedostatky. Za originální považuji závěrečnou otázku, kterou se autor obrací přímo k Josefu Úlehlovi.

Poslední část dokumentuje Úlehlovu bibliografii a soupis pozůstalosti uložené v archívech Moravského zemského muzea v Brně a Muzea Komenského v Přerově.

Práce je obsáhlá, pečlivě vypracovaná, po typografické stránce velmi zdařilá, text je doplněn mnoha kvalitními barevnými obrázky. Svou aktivní účast při odhalování kopie Úlehlovy pamětní desky v Podivíně autor rovněž doložil fotografiemi. V práci jsem našla několik překlepů, které však neovlivňují smysl a nevedou k chybnému pochopení textu. Pokud by autor uvažoval o knižním vydání, např. v edici Historie matematiky, bylo by žádoucí tyto chyby odstranit.

Autor prokázal schopnost samostatné tvůrčí činnosti v oblasti historie matematiky. Předložená práce splňuje všechny požadavky kladené na disertační práce v oboru Obecné otázky matematiky a informatiky. Proto doporučuji, aby po její úspěšné obhajobě byl Mgr. Lukáši Vízkovi udělen titul Ph.D.

V Praze 31. srpna 2017

RNDr. Irena Sýkorová, Ph.D.

Katedra matematiky

Vysoká škola ekonomická v Praze

Ekonomická 957

148 00 Praha 4